

PROGRAMUL 4

“PARTENERIATE IN DOMENIILE PRIORITARE” 2007-2013

Proiect 92108:

***Crearea unui sistem modern multimedia de inventariere
și informatizare privind patrimoniul cultural
al comunității evreiești din România,
în contextul european al multietnicității
și diversității patrimoniale***

Patrimoniul cultural evreiesc din orașul Galați

Autori: lector drd.arh. Mariana Croitoru, lector drd.arh.Gabriela Petrescu

Planul Galațiului la 1910¹

**Dunărea, pe malurile căreia s-a dezvoltat
comunitatea evreiască din Galați²**

Templul Meseriașilor - interior 2010³

¹ <http://www.shtetlinks.jewishgen.org/galati/galatz.htm>.

² Fotografie: lector drd.arh.Gabriela Petrescu, 2010.

³ Idem.

Cuprinsul lucrării :

1. Evreii în Moldova

- holocaustul

2. Scurt istoric al dezvoltării oraşului Galaţi

- geneza şi evoluţia în Evul Mediu
- renaşterea în epoca modernă
- drama de după cel de-al doilea Razboi Mondial

3. Comunităţi israelite

- dezvoltarea populaţiei evreieşti în decursul timpurilor
- profesiile, personalităţile
- profesiile, personalităţile

4. Patrimoniul construit

- lăcaşuri de cult, temple, sinagogi, cimitire
- şcoli, licee

5. Statutul actual al comunităţii, cu expunerea de motive

Bibliografie

1. Evreii în Moldova

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, respectiv în anul 1769⁴, în zona Moldovei erau 20 de orașe mari, printre care: Iași, Galați, Botoșani, Roman, Focșani. În viața acestor localități, evreii se ocupau cu comerțul și cu diverse meșteșuguri.

Multe mărturii despre evreii din Moldova le avem de la călătorii străini care au vizitat țara. Astfel italianul *Leonardo Celementi Vinitiana*, scrie în 1592, *"În Moldova locuiesc mulți armeni, evrei, unguri, sași, și raguzani, care au în mână comerțul, pentru că ei sunt aceia care trimit grâul și vinul în Rusia și în Polonia, de asemenea miei, păture, ceară, miere, carne de bou sărată, unt și legume la Constantinopol"*⁵.

Încă de la primele lor așezări din Moldova și Țările Române, evreii s-au organizat în comunități, care erau autonome unele față de altele. Ele erau conduse la început de reprezentanți religioși. Din secolul XVII, comunitățile evreiești sunt recunoscute de conducătorii țării, începând să plătească dări statului. Evreii se organizează oficial în bresle, *"asociații de producători și distribuitori de bunuri, urmărind îndeplinirea consumatorilor, precum și apărarea intereselor comune ale celor întovărășiți"*⁶.

Între anii 1666 și 1855, au fost semnate acte domnești care prevăd drepturi și îndatoriri ale populației evreiești. Reprezentanții legali ai evreilor erau *hahambașii și staroșii*, care erau confirmați de domnitori. *Hahambașa* avea diverse îndatoriri dar și drepturi, precum scutiri de taxe, sau încasarea de venituri de la membrii comunității. Acest lucru a durat până în 1831, când, prin apariția Regulamentului Organic, s-au introdus unele reguli discriminatorii, printre care faptul că evreii nu pot avea drepturi civile și politice. Erau expulzați acei evrei care nu aveau surse de trai. Au fost desființate breslele și au fost anulate privilegiile conducătorilor cultului. După pacea de la Adrianopol, cu toate măsurile luate împotriva lor, se așează pe teritoriul Moldovei din ce în ce mai mulți evrei.

În jurul anului 1848, situația juridică a evreilor s-a înrăutățit, nu mai aveau dreptul de a locui în orice așezare sau să practice anumite activități comerciale. Deasemenea nu aveau acces la învățământul superior de stat.

O mie de voluntari evrei au luptat în Razboiul de Independență. Printre care și *Mauriciu Brociner*, alături de *Valter Mărăcineanu*. Brociner a fost cel care a înfipt steagul victorios al românilor pe redutele de la Grivița, fiind primul evreu care a fost făcut sublocotenent în armata Română.

În 1879, România acordă evreilor unele drepturi individuale, cum ar fi obținerea cetățeniei române.

⁴ Manașcu Cotter, Manes Leib, *6 Secole de conviețuire. Pagini din trecutul comunităților evreiești din România*, p. 29, Editura Litera, 1997.

⁵ Idem, p. 48.

⁶ Idem. p.118.

În timpul Primului Război Mondial, au luptat în armata română peste 25.000 de soldați evrei, ei neavând însă dreptul să devină ofițeri.

Deasemeni, evreii au sprijinit armata română prin acțiuni caritabile și prin donații bănești.

În 1930, pe teritoriul țării trăiau 756.930 evrei, reprezentând cca.4.2% din totalul populației. Din aceștia, 13,6% locuiau în mediul urban⁷.

Între cele două războaie mondiale, evreii din România aveau în proprietate peste o treime din societățile comerciale și industriale ale țării, participând la creșterea economică a țării.

În 1937, prin *Legea 169 de acordare a cetățeniei*, emisă de conducerea de atunci, o treime din populația evreiască și-a pierdut cetățenia. În anii care au urmat, drepturile civice ale evreilor au fost anulate. Ei nu se puteau căsătorii cu români, nu mai puteau activa ca funcționari publici, avocați, militari.

Holocaustul

În 1940, în timpul *guvernului Ion Gigurtu*, s-a stabilit un statut juridic al evreilor din România. Ei au fost împărțiți pe categorii, deasemenea li s-au reglementat drepturile și li s-au impus restricții și interdicții. Evreii au fost transformați în cetățeni de categoria a doua.

În timpul *guvernului Antonescu*, România devine stat legionar. În această perioadă au fost date legi prin care evreilor li se restrângeau diverse activități, au fost eliminați din învățământ, li s-au naționalizat proprietățile. Deasemenea au fost interzise căsătoriile etnicilor români cu evrei și anulate cele existente.

Sub *guvernul Antonescu* au fost uciși 270.000 de evrei, dintre care 11.500 erau din Transnistria, iar restul erau cetățeni din România, din zona Basarabiei și Bucovinei.

După război, populația evreiască a nutrit (ca și restul populației țării) iluzia venirii americanilor. Anii 1945-1949 au fost ani de așteptări. Dar pe măsură ce noul regim comunist se instaura, majoritatea evreilor au emigrat. La sfârșitul anului 1944 erau circa 300.000 de evrei în România.

Populația evreiască a început să descrească prin emigrări ajungând, la recensământul din 1977, la doar 24.700 persoane declarate.

Erwin Simsensohn, președintele *Comunității Evreilor din București*, într-un interviu din 8 februarie 2010⁸, afirma că, deși numărul evreilor este în scădere "*Evreii au un viitor aici în România*". În prezent, în România, comunitățile evreiești numără circa 8.000 de membrii, dintre care 3.000 în București. Conform lui *Erwin Simsensohn*, se simte o tendință de revenire a unor familii plecate în Israel în anii '90.

⁷ <http://www.romania-israel.com>.

⁸ www.Adevărul.ro/8.02.2010.

2. Scurt istoric al dezvoltării oraşului Galaţi

a. geneza şi evoluţia în Evul Mediu

Izvoarele istorice reflectă prezenţa evreilor în spaţiul carpato-danubiano-pontic cu mult înainte de formarea statelor medievale româneşti. Astfel, în cartea sa, *Istoria Moldovei*, ediţia din 1852, Mihail Kogălniceanu precizează că „evreii au venit în Dacia sub Decebal (80-106 d. Hr.), care le-a dat de locuinţă strâmtoarea în vechime Talmus, astăzi Talmaci, lângă Turnul Roşu, nu departe de Sibiu”.

Mărturiile istoricilor menţionează prezenţa unor comunităţi evreieşti pe malurile Dunării încă din secolul al VII-lea d. Hr.⁹ Cei care s-au aşezat de-a lungul cursului Dunării, s-au stabilit, fără îndoială, şi în zona oraşului Galaţi.¹⁰

Dezvoltarea comerţului pe Dunăre, desfăşurată în paralel cu procesul de formare a statelor medievale româneşti, a însemnat creşterea importanţei portului Galaţi. În timpul domniei lui *Alexandru cel Bun* (1400-1432), evreii stabiliţi în oraş aproape că monopolizaseră acest comerţ, datorită relaţiilor pe care le aveau cu evreii stabiliţi în alte zone ale Europei.

Pe de altă parte, regiunea Pocuţia, aflată în Ucraina de astăzi, la nord de Bucovina, intrată în Evul Mediu în stăpânirea Moldovei, era populată masiv de evrei, care, auzind despre faima *Galaţiului*, au migrat spre această aşezare, contribuind din plin la dezvoltarea comerţului din Moldova.¹¹

Sfârşitul secolului al XVI-lea presupune o nouă atitudine a domnitorilor moldoveni, care încep să-i sancţioneze pe evrei, la cererea negustorilor români nemulţumiţi de monopolul impus de aceştia. *Petru al IV-lea Şchiopul*, în 1579, decretează alungarea tuturor evreilor veniţi din *Pocuţia*. Cu toate acestea, majoritatea lor rămâne în ţară. În secolul al XVII-lea se reia politica liberală în ceea ce priveşte comerţul, astfel că negustorii, indiferent de originea lor, sunt repuşi în drepturi printr-o proclamaţie a lui *Ştefan al IX-lea Tomşa* (1611-1616; 1621-1623).

În continuare, importanţa populaţiei evreieşti pentru comerţul întregii Moldove sporeşte, domnitorii acordând comunităţii israelite diverse prerogative. De menţionat este un hrisov al lui *Grigore Alexandru Voievod*, din 1777, prin care evreii primeau dreptul de a judeca în primă instanţă litigiile dintre ei.¹²

⁹ A se vedea I. B. Brociner, *Chestiunea Israelităilor Români*, p. 98.

¹⁰ *Buletinul Comunităţii israelite din Galaţi*, nr. 1/noiembrie 1931, Galaţi, p.12.

¹¹ Idem.

¹² Idem, pp. 12-13.

Harta orașului Galați la 1900¹³

Orașul Galați devine un important port la Dunăre încă din timpul domniei lui *Alexandru cel Bun*, deoarece el reprezenta singurul nod fluvial din întreaga Moldovă și, deci, o punte de legătură cu occidentul. După cum am discutat, statutul portului a atras evreii sosiți din *Pocuția*, care s-au stabilit în număr destul de mare în oraș. Documentele din acele vremuri sunt foarte rare, datorită invaziilor otomane repetate care au provocat distrugeri importante.

În zona orașului s-au descoperit așezări ale dacilor, care datează din secolele VI și V î.Hr. Civilizația romană va avea influență asupra orașului prin existența în vecinătate a castrului roman de la *Barboși*. Din secolul al III-lea d.Hr. datează o așezare daco-romană (localizată undeva în zona centrală a orașului actual), distrusă ulterior de apele Dunării.

Târgul Galați a fost menționat prima dată în anul 1445. Deși turcii au cucerit cetățile Chilia și Cetatea Albă și mai târziu Brăila, orașul Galați nu a fost cucerit de aceștia. El a rămas singurul port la Dunăre prin care Moldova făcea comerț cu Polonia și Turcia.

Orașul a suferit de mai multe ori în timpul războaielor ruso-turce din secolul al XVIII-lea. Cu toate aceste greutăți, marile țări ale Europei, ca Rusia, Franța, Anglia, cât și America își deschid consulate sau viceconsulate în oraș. În port se construiau vase militare de mari dimensiuni, pentru diverse țări.

¹³ http://www.shtetlinks.jewishgen.org/galati/galatz_history.htm.

b. renașterea din Epoca Modernă

Fiind amplasat la intersecția unor drumuri comerciale, în 1837 orașului *Galați* i se recunoaște importanța și va fi numit *porto-franco*, iar după 1856 va fi sediul *Comisiei Europene a Dunării*.

Galați - Strada Berthelot¹⁴

Galați - Piața Regală către strada Domnească¹⁵

¹⁴ http://galatiul.8k.ro/vechi/jpg_str_gl_berthelot-fara_tram.htm.

¹⁵ Imagine din colecția d-lui C. Spiridon, din <http://www.trilulilu.ro/viomor/81ebc1e44103a1>.

Alexandru Ioan Cuza, numit în funcția de pârcălab, va conduce orașul începând din 1859. După Unirea Moldovei cu Țara Românească, orașul Galați va cunoaște o mare dezvoltare, concretizată în construirea de școli, înființarea instituțiilor importante, o activitate economică constând din export masiv de grâne și material lemnos.

Deși statutul de *porto-franco* a fost ridicat în 1882, până în 1914 prin port se face în continuare comerț cu grâne și cu lemn.

Ca număr de locuitori, în 1930 erau 112.000 locuitori, fiind al cincilea oraș al țării.

În timpul Primului Război Mondial, în anul 1917, armata rusă era cantonată în Moldova, într-un număr foarte mare. Aderând la revoluția bolșevică din octombrie, aceștia abandonează lupta și amenințau Galațiul.

Vederi istorice din Galați - anul 1900¹⁶

Strada Domnească și portul

În timpul luptelor ce au avut loc, rușii au bombardat orașul și au dezarmat trupele române, deși erau aliate în război. Românii contraatacă cu furie iar rușii se vor preda armatei germane. Luptele de la Galați au fost singurele duse pe pământ, apă și aer.

Portul din Galați

¹⁶ <http://monumentegl.wgz.ro/menu/imagini-vechi>.

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, Galațiul a fost distrus de aviația germană, aceștia bombardând centrul orașului, gara, portul, etc.

Deasemenea, au fost distruse nenumărate locuințe, populația având foarte mult de suferit.

Galați - Strada Portului¹⁷

Galați, Vedere din port¹⁸

¹⁷ <http://monumentegl.wgz.ro/menu/imagini-vechi>.

¹⁸ Idem.

Hamali din portul Galați¹⁹

c. drama de după cel de-al Doilea Război Mondial

După război, populația evreiască a nutrit (ca și restul populației țării) iluzia venirii americanilor. Anii 1945-1949 au fost ani de așteptări. Dar cu cât noul regim se instaura, majoritatea au emigrat.

În perioada de după război și până în 1989, orașul a suferit transformări și pierderi datorită politicii duse de guvernul comunist.

3. Comunitățile israelite

În anul 1600, așezarea era formată exclusiv din valea orașului. Evreii locuiau, în cea mai mare parte, pe strada Dogarilor și pe străzile învecinate, până în Bălădan. Existau diverse lăcașe de cult, care se situau în simple case de locuit. Dintre acestea, sunt menționate în anii 1730-1750 următoarele: *Beth Akneseth șel Maznefeth*, *șel Asandlers*, *șel Haiuțim*, *Beth Amidrasch* etc.²⁰

Primele sinagogi au apărut începând cu 1780, când a fost ridicată *Sinagoga Mare*, unde s-a stabilit și sediul *Epitropiei comunității*, pe strada *Podul de piatră*. Numele acestei artere se datora faptului că un pod de piatră permitea traversarea sa, de pe o parte pe cealaltă. De altfel, partea din deal a

¹⁹ <http://monumentegl.wgz.ro/menu/imagini-vechi>.

²⁰ *Buletinul Comunității israelite din Galați*, nr. 1/noiembrie 1931, Galați, p.15.

orașului era foarte puțin locuită, deoarece străzile erau râpe care duceau spre Dunăre, iar traversarea lor se făcea cu ajutorul unor poduri de lemn sau de piatră.

De asemenea, exista un cimitir evreiesc datat din anii 1590-1595, în valea orașului, în jurul Gării nr. 8. Cu timpul, a fost necesară înființarea altui cimitir, precum cel de pe strada Pescarilor, din Bădălan, în 1629, care a fost folosit timp de 50-60 de ani.²¹

Cei mai mulți membri ai comunității evreiești gălățene erau meseriași, deținând totodată monopolul asupra meseriilor respective, ca de altfel în întreaga Moldovă. Unii dintre evrei erau bancheri, importatori și exportatori, negustori, comisionari, cu afaceri la nivel internațional.

Bănci precum *I. Mendl, Landauera Segala & Co. Osias M. Finkelstein, Marcus Thal, Salomon Gentili*, toate din Galați, au ridicat prestigiul comunității pe care o reprezentau, prin seriozitatea cu care își respectau obligațiile contractuale.²²

Activitatea acestora și a evreilor în general este recunoscută în 1846 prin *Hrisovul Domnesc* dat de *Grigore Ghica Vodă*, care acordă comunității israelite *statutul de persoană juridică și morală* și permite acestuia să instituie o taxă folosită de comunități locale de 1‰ pentru toate mărfurile importate și exportate de către evreii din întreaga Moldovă. De asemenea, între timp, sarcina îngrijirii cimitirelor israelite a trecut definitiv în sarcina Comunității evreiești.

Evreii au înființat și un spital, denumit la început *Hecdoș*, cu un mod de funcționare foarte rudimentar, dar, care, cu timpul, a devenit *Spitalul israelit*, la începutul secolului al XX-lea.

După cum se poate observa, *Comunitatea* beneficia de o autonomie sporită, care s-a manifestat și în planul educației. În acest sens, s-au fondat diferite școli, începând cu 1859, unde se predă după programa statului, dar și ore de germană și ebraică, suplimentar. Cu timpul, s-a înființat și Liceul israelit, cu denumirea inițială de *Gimnaziul Comercial al Comunității*.

În tot acest timp, începând cu mijlocul secolului al XIX-lea, s-au desfășurat numeroase persecuții ale membrilor comunității israelite de către negustorii străini aflați în trecere în port, materializate în numeroase pogromuri, la care s-au dat și autoritățile. Acestea au încercat pe rând, în 1846, în 1859 și în 1867, în ceea ce s-a numit *Înnecurile dela Galați*, să destabilizeze populația evreiască, încurajând greve și instigând evreii între ei. În ciuda acestor piedici grele în dezvoltarea comunității evreiești, aceasta a răzbit, reușind să facă din orașul Galați centrul luptei de emancipare și al manifestării sionismului.

²¹ *Buletinul Comunității israelite din Galați*, nr. 1/noiembrie 1931, pp. 54-55, Galați.

²² Idem.

Nu trebuie uitat că *evreul gălățean*, în marea sa majoritate, reprezenta un element producător, atras de meseriile lucrative.²³ De la începutul prezenței lor în localitate, un număr mare de evrei erau croitori, cizmari, tâmplari, dulgheri, jocari, fierari, etc. Existau numeroase societăți de bresle: *Sandler* (1826), *Meseriașii Israeliți* (1874), *Fraterna Taglöhner* (1879), *Meseriașii cismari* (1893) ș.a.

În consecință, evoluția comunității evreiești se confundă cu dezvoltarea economică a localității, evreii contribuind din plin la stabilirea unor relații internaționale benefice întregii activități portuare și comerciale a orașului Galați, în secolul al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea, în pofida numeroaselor persecuții efectuate de administrația românească a vremii și de negustorii străini.

a. dezvoltarea populației evreiești în decursul timpurilor

În anul 1920 evreii din Galați reprezentau cca. 20% din populația orașului, care număra peste 100.000 de locuitori. Între anii 1930 și 1942, populația evreiască a scăzut de la 19.912 la 12.946²⁴. Între anii 1942-1947, erau 13.000 de evrei. Față de anul 1950 când mai erau 9.000 de evrei, în anul 1969, în urma emigrării masive, au mai rămas doar 450 de evrei în Galați.

La Recensământul din anul 2002, populația Galațiului număra 298.861 locuitori, din care, evrei declarați erau 115 persoane, reprezentând cca. 0,03%²⁵.

Din discuțiile avute cu domnul *Sorin Blumer*, președintele Comunității evreiești din Galați, în timpul deplasării echipei de cercetare a Universității Spiru Haret – Facultatea de Arhitectură, la Galați, în luna noiembrie 2010, comunitatea numără în prezent 140 membri declarați.

b. profesiile, personalitățile

Pe linie profesională, evreii se orientează mai mult către profesii precum ingineri, avocați, medici, dar în unele zone ale țării evreii mai activau și în diverse meserii, sau ca simpli muncitori, crescători de animale, sau agricultori.

Ei se vor asocia încă din secolul al XV-lea în bresle și societăți profesionale, în funcție de meseriile pe care le practicau, cum erau cele ale croitorilor, a meseriașilor, etc.

Catagrafiile întocmite au recensat populația și după meserii - a magazionerilor, a funcționarilor portuari, a zugravilor. Astfel în 1824 existau în Moldova meserii ca: blănari, boiangii, brutari, croitori, cismari, zugravi, sticlari,

²³ Ibidem, p. 54-55.

²⁴ F.C.E.R., Contribuția evreilor din România la cultură și civilizație, p.160.

²⁵ ro.wikipedia.org/wiki/Galați.

argintari, măcelari, ceasornicari, etc, organizați în bresle. Din numărul total de evrei 23,7% erau calfe și 27,1% erau ucenici, care erau dați la patron să învețe.

Dintre personalitățile evreiești născute în Galați amintim pe :

- Sebastian Costin – cronicar dramatic
- Iosif Cassian- Mătășaru- traducător
- Nina Cassian - poetă, pianistă
- Ovidiu Crohmălniceanu-scriitor
- Barbu Nemțeanu - poet
- Mirel Brateș- publicist
- I.B.Brociner - istoric, președinte al Comunității
- Radu Lupu - pianist
- Lola Schmierer- Roth - pictoriță
- Reuven Rubin²⁶ - pictor

Pictură de Reuven Rubin²⁷

Picturi de Lola Schmierer-Roth²⁸

c. materializarea muncii comunitare

Munca pe care o duceau membrii comunității era în mai multe direcții, și anume: asistență sanitară, asistență socială, unități de ajutorare, diverse organisme de interes comunitar, etc.

²⁶ A emigrat în 1923, a fost primul ambasador al Israelului în România între 1948-1950.

²⁷ Imagine din <http://www.artnet.com/artwork/425902482/117564/reuven-rubin-the-flute-player.html>.

²⁸ Imagine din www.onlinegallery.ro/...schmierer-roth.../muzeul-national-de-arta-al-romaniei.

4. Patrimoniul construit

La începuturile aşezării evreilor în zona Galaţiului, aceştia şi-au construit sinagogi. În 1730 ei se întruneau într-o casă de rugăciune.

Abia în anul 1830 este menţionată o sinagogă pe strada Podul de piatră, apoi s-au construit până în 1848 încă două sinagogi. Cea mai mare amploare în domeniul construcţiilor evreieşti a ţinut pasul cu dezvoltarea oraşului şi a avut loc din a doua jumătate a secolului al XIX- lea şi până în perioada interbelică, perioadă în care oraşele din România trec printr-un amplu proces de modernizare în privinţa edilitarelor, urbanismului şi arhitecturii.

Ca şi la Brăila, *Anghel Saligni* (născut în Galaţi), construieşte în 1889, silozuri cu structură din beton armat folosind pentru prima dată în lume acest material (Brăila, 1888).

Trebuie să amintim contribuţia arhitectului *Ion Mincu* la dezvoltarea oraşului Galaţi, acesta realizând, între anii 1905 şi 1906, clădirea *Prefecturii din Galaţi* – prima sa construcţie cu funcţie administrativă. Faşada principală a fost decorată cu două statui din marmură albă, create de *Frederich Storch* şi numite *Industria şi Agricultura*.

În anul 1867, se inaugurează *Gimnaziul Clasic din Galaţi*, care devine liceu din 1887, iar din 1890 o bibliotecă şi apoi prima *Universitate Populară*. Comunitatea evreiască va ţine şi ea pasul cu aceste construcţii, realizând o şcoală primară în 1859, apoi şcoala de fete *Silvya Schmierer*, şcoala *Lumina*, unde se învăţa menajul, o şcoală comercială, o şcoală pentru învăţarea diverselor meserii, o grădiniţă pentru copii.

Liceul Comunităţii Evreilor – în prezent *Liceul Al. Ioan Cuza* - se va inaugura în anul 1919. Aici va fi şi sediul comunităţii evreieşti din aceea perioadă (astăzi acesta se află pe strada Dornei într-o construcţie din incinta *Templului Meseriaşilor*).

Lăcaşuri de cult (temple, sinagogi, cimitire)

În Galaţi erau în funcţiune în anul 1941, un număr de 20 de lăcaşuri de cult, dintre care singura care mai există astăzi este *Marea Sinagogă a meseriaşilor*.

Începând cu 1780, fiecare breaslă îşi va construi o sinagogă. Ele vor fi *Sinagoga Croitorilor*, *Sinagoga Fierarilor* (actualul restaurant ritual), *Sinagoga Hamalilor*.

O altă sinagogă edificată din donaţii ale meseriaşilor organizaţi în bresle, a fost *Sinagoga Mare*, menţionată în 1780 şi refăcută în 1813.

Sinagogile sunt lăcașuri de cult care aveau reguli de amplasare și anume : *“trebuia să fie lângă o apă, într-un loc curat și pe cel mai înalt punct al așezării (Talmud)”*²⁹.

Sinagogile erau construite în urma hotărârii membrilor unor bresle.

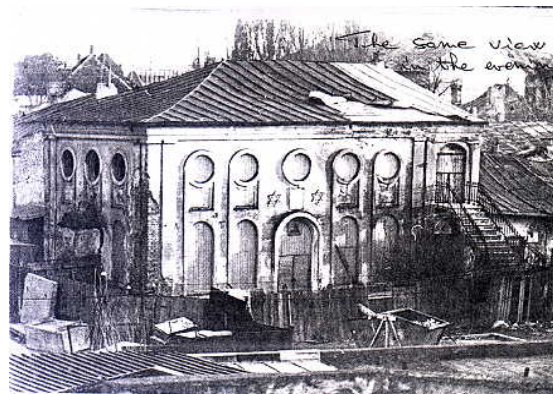
Nu existau forme de construcții impuse sau folosirea unor stiluri arhitecturale.

Una din reguli era ca amplasarea chivotului să se facă pe zidul orientat spre *Ierusalim*.

Pentru realizarea acestora s-au dezvoltat meserii ca: alămari pentru realizarea lămpilor și sfeșnicelor, argintari, zidari, zugravi, pietrari, broderi, gravori, caligrafi, meserii care au apărut în catagrafiile realizate în diverse zone.

Putem să mai amintim de *sinagoga veche Bleizer* de pe strada Războieni nr 1, sau *sinagoga Rabin Senkman* care era pe strada Serii la nr. 13, amândouă demolate³².

Harta Brăilei din 1910, arăta existența unor sinagogi pe strada Rosea, strada Cuza Vodă, strada Frumoasa, strada Bretianu, strada Navromal.

Sinagogă veche nelocalizată³⁰

Detaliu de fațadă³¹

Detaliu de fațadă³³

Templul Societății Meseriașilor, împreună cu *restaurantul ritual* și cu *sediul comunității* se află pe strada Dornei nr. 7-11.

²⁹ Mircea Moldovan, *Sinagoga, arhitectură a monoteismului*, p.83.

³⁰ Foto de Herbert Lewis, 1999, http://www.shtetlinks.jewishgen.org/galati/galatz_history.htm.

³¹ Idem.

³² http://www.shtetlinks.jewishgen.org/galati/galatz_history.htm.

³³ Foto de Herbert Lewis, 1999, http://www.shtetlinks.jewishgen.org/galati/galatz_history.htm.

Templul a fost construit în anul 1896, pe locul unei sinagogi vechi care data din 1806³⁴.

Templul Meseriașilor înainte de 1977³⁵

***Fațada actuală a templului
cu consolidarea realizată în anul 2010³⁶***

***Templul Meseriașilor,
septembrie 2010³⁷***

³⁴ ro.wikipedia.org/wiki/Galați.

³⁵ Idem.

³⁶ Fotografie: Lector drd.arh. Gabriela Petrescu, 2010.

³⁷ Idem.

Sala mare a templului³⁸

Este o construcție impozantă, din cărămidă, cu structură din beton armat – fiind una dintre primele construcții care folosesc noul sistem constructiv. Sala mare este foarte înaltă, iar prin cele trei registre cu ferestre, pătrunde multă lumină.

Decorația plafonului³⁹

Detaliu plafon sala mare⁴⁰

³⁸ Fotografie: Lector drd.arh. Gabriela Petrescu, 2010.

³⁹ Idem.

⁴⁰ Idem.

Construcția a avut mult de suferit în urma cutremurului din 1977. S-a executat o consolidare după anul 2000, care a avut urmări asupra formei fațadelor, prin introducerea stâlpilor și grinzilor de beton în afara construcției.

S-a protejat interiorul, dar s-a pierdut mult din înfățișarea exterioară.

Interiorul este bogat decorat, plafonul este cu multe stucaturi, lămpi și inscripții.

Inscripție⁴¹

Detaliu candelabru⁴²

Mobilier⁴³

Donatie⁴⁴

Inscripție pe marmură neagră⁴⁵

⁴¹ Fotografie: Lector drd.arh. Gabriela Petrescu, 2010.

⁴² Idem.

⁴³ Idem.

⁴⁴ Idem.

⁴⁵ Idem.

Plafonul decorat⁴⁶

Locul unde se oficiază slujba⁴⁷

Detaliu⁴⁸

Încăperea prin care se pătrunde în sală⁴⁹

Element decorativ și inscripție⁵⁰

Placă comemorativă⁵¹

⁴⁶ Fotografie: Lector drd.arh. Gabriela Petrescu, 2010.

⁴⁷ Idem.

⁴⁸ Idem.

⁴⁹ Idem.

Fereastră vitraliu templu⁵²

Inscripție fronton sediu⁵³

În prezent construcția este în faza consolidării interiorului, existând necesitatea consolidării balcoanelor din lemn, astfel încât decorația bogată existentă să nu fie deteriorată. Mobilierul din interior este cel original. Lămpile, candelabrele, sfeșnicele, vitraliul ferestrei rotunde din fațadă, toate s-au păstrat în original.

Pe lângă sala mare, în templu mai sunt încăperi în care sunt expuse obiecte de cult, donații, inscripții. Cea mai mare a acestor încăperi, prin care se trece pentru a pătrunde în sala mare, este tot atât de bogat decorată.

În aceeași incintă se află o construcție veche, fosta *Sinagogă a Fierarilor*, care este în prezent sediul *Comunității Evreiești din Galați* și *Restaurantul Ritual*.

Sediul comunității⁵⁴

sediul Comunității și Restaurantul Ritual⁵⁵

⁵⁰ Fotografie: Lector drd.arh. Gabriela Petrescu, 2010.

⁵¹ Idem.

⁵² Idem.

⁵³ Idem.

⁵⁴ Idem.

⁵⁵ Idem.

În aceste sinagogi au slujit rabini printre care: *Avraham Margulies*, (între 1852-1896), *Yaakov Margulies*, (fiul său) între 1896-1962), *M. Zalman, Der Barmdiker, Gottesmann, Schapira*⁵⁶.

În orașul Galați au fost mai multe cimitire evreiești, unul dintre ele datând din 1590, având pietre tombale care datează din 1595, un alt cimitir evreiesc datând din 1629⁵⁷. Al treilea cimitir evreiesc datează din 1774.

Actualul cimitir evreiesc are accesul din strada Ștefan cel Mare nr. 34. În cadrul cimitirului este o capelă pentru depunerea morților. Aproape de intrare se află *Monumentul Eroilor care comemorează pe cei 128 de evrei morți în Primul Război Mondial*.

Aproape de acesta se află alte două monumente, unul în memoria celor care au fost *“transformați în săpun RIF de către nelegiuții hitleriști în timpul celui de al doilea război mondial”*, celălalt comemorând locul în care *“s-au depus pergamentele din sulurile sfinte distruse de nelegiuții hitleriști în timpul celui de al doilea război mondial”*.

În cadrul cimitirului sunt capele ale rabinilor ce au păstorit comunitatea, pietre funerare vechi, morminte mai noi.

*Planul cimitirului*⁵⁸

*Inscripție veche pe poartă*⁵⁹

⁵⁶ galateni.net/.../3530-evreii-din-galati-sute-de-mari-valori.

⁵⁷ www.romanianjewish.org/.../mosteniri_ale_culturii_iudaice_03.

⁵⁸ Fotografie: Lector drd.arh. Gabriela Petrescu, 2010.

⁵⁹ Idem.

Capela cimitirului⁶⁰

Monumentul Eroilor⁶¹

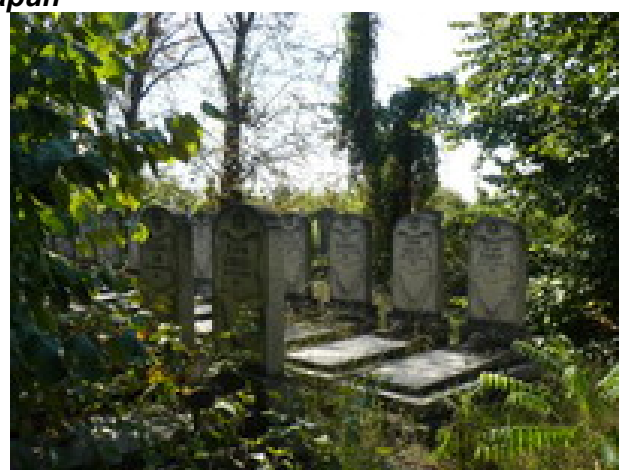
**Monumentul pentru comemorarea celor
ale căror trupuri au fost transformate în săpun⁶²**

**Monumentul
pergamentelor distruse⁶³**

Morminte⁶⁴

Morminte vechi⁶⁵

⁶⁰ Fotografie: Lector drd.arh. Gabriela Petrescu, 2010.

⁶¹ Idem.

⁶² Idem.

⁶³ Idem.

⁶⁴ Idem.

⁶⁵ Idem.

*Morminte vechi*⁶⁶

*Interiorul capelei*⁶⁷

Școli, licee

În privința școlilor, comunitatea evreiască din Galați va realiza :

- o școală primară în 1859
- școala de fete *Silvya Schmierer*
- școala *Lumina*, unde se învăța menajul
- școală comercială
- școală pentru învățarea diverselor meserii
- grădiniță pentru copii
- *Liceul Comunității Evreilor* - actual *Liceul Al. Ioan Cuza* - Construcția a fost inaugurată în 1890. Este pe Aleea Școlii nr. 1.

În 1941, liceul a funcționat în altă locație, deoarece toate școlile evreiești au fost transformate în lagăre în care erau internați evreii⁶⁸. Liceul este monument de arhitectură aflat pe Lista Monumentelor Istorice din 2004.

*Fațada colegiului Al. Ioan Cuza*⁶⁹

⁶⁶ Fotografie: Lector drd.arh. Gabriela Petrescu, 2010.

⁶⁷ Idem.

⁶⁸ wikipedia.org/wiki/Galați

⁶⁹ Fotografie: Lector drd.arh. Gabriela Petrescu, 2010.

5. Statutul actual al comunității, cu expunerea de motive

În urma discuției avute cu președintele Comunității evreiești din Galați, domnul *Sorin Blumer*, a rezultat că în prezent comunitatea numără doar 140 de membri.

În prezent, activitatea comunității se desfășoară sub diverse aspecte:

- sub aspect religios, au loc slujbe la Templul Meseriașilor, au loc rugăciuni și pomeni de pomenire a morților;
- asistarea unui număr de evrei;
- educația iudaică;
- administrarea imobilelor din patrimoniul comunității evreiești;
- întreținerea și conservarea cimitirelor evreiești;
- respectarea tradițiilor, a manifestărilor legate de comemorarea „Zilei Holocaustului”.

Portul Galați - 2010⁷⁰

⁷⁰ <http://images.search.yahoo.com/search/images/poze-vechi-galati>.

Bibliografie:

Cotter Manașcu, Leib Manes - *6 Secole de conviețuire. Pagini din trecutul comunităților evreiești din România*, Editura Litera, 1997

Kuller Harz, - *Presa evreiască din România*, București, editura Tritonic, 2004

Moldovan Mircea, *Sinagoga, arhitectură a monoteismului*, București, Editura Paideia, 2003

F.C.E.R. - *Evreii din România*, București, Editura Haseffer, 2008

F.C.E.R. - *Contribuția evreilor din România la cultură și civilizație*, București, Editura Haseffer, 2008

F.C.E.R. - *Evreii din România între anii 1940-1944. Legislația antievreiască*, București, Editura Haseffer, 1993

Muzeul Național de Istorie a României - *Orașele României, sfârșitul secolului XIX- începutul secolului XX*, București, Editura Cetatea de Scaun, 2008

*** *Buletinul comunității israelite din Galați*, Tipografia Bucovina, Galați, 193

- www.onlinegallery.ro/...schmierer-roth.../muzeul-national-de-arta-al-romaniei - wikipedia.org/wiki/Galați
- galateni.net/.../3530-evreii-din-galati-sute-de-mari-valori
- www.romanianjewish.org/.../mosteniri_ale_culturii_iudaice
- http://www.shtetlinks.jewishgen.org/galati/galatz_history.htm